

Autobiografia. Literatura. Kultura. Media
nr 1 (16) 2021 | s. 181–193
ISSN (print) 2353-8694
ISSN (online) 2719-4361
DOI: 10.18276/au.2021.1.16-12

EMANCYPACJE

PIOTR SIENKO*

Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy

Maladyczność zapłodnionej kobiety. Problematyka aborcyjna w twórczości Gangu Śródmieście

Streszczenie

Niniejszy artykuł stanowi analizę utworu *Kobiety na Falach* autorstwa zespołu Gang Śródmieście. Artystki poruszają w nim kwestię aborcji i to wokół niej budują całą narrację piosenki. Nie jest ona jednak tylko wypowiedzeniem ich opinii na ten temat, autorki bowiem odnoszą się w tekście do kilku wątków. Mianowicie odwołują się do ustawodawstwa, sytuacji kulturowej, przywołują fakty z życia publicznego oraz opisują swoją aborcyjną podróż. W utworze zaprezentowano figurę kobiety w niechcianej ciąży, która w związku ze swoim stanem fizjologicznym stała się osobą chorą. Poszukiwania odpowiedniej metodologii, narzędzi badawczych i możliwości holistycznego przedstawienia perspektywy kierują więc do dyskursów maladycznych, którymi operują. Drugim wątkiem jest krytyka feministyczna – autorki odwołują się do jej wartości i idei, co udowodnią w artykule.

Słowa kluczowe

aborcja, feminizm, maladyczność, *Kobiety na Falach*

---

* Kontakt z autorem: piotr.sienko@byd.pl; ORCID: 0000-0003-0041-7757.

Wstęp i metodologia

Gang Śródmieście to zespół, w którego skład wchodzi trzy artystki: Karolina Czarnecka (wokalistka), Magda Dubrowska (wokalistka i basistka) oraz Nela Gzowska (multiinstrumentalistka)¹. Girlsband powstał 8 marca 2017 roku², a jego nazwa nawiązuje do legendy miejskiej z 1917 roku, która głosi, że w centrum Warszawy działał wówczas kobiecy gang. Jedną z członkiń zespołu tłumaczy to w ten sposób:

Powstałyśmy 8 marca 2017 roku, by kontynuować dziedzictwo naszych prababek, które tworzyły zaangażowane pieśni. W ich kodeksie zapisane było: bronić przed przemocą, wymierzać sprawiedliwość, walczyć o swoje prawa³.

W swej twórczości Gang Śródmieście nawiązuje więc do tradycji ruchu kobiecego, odwołuje się do idei sprawiedliwości społecznej oraz wartości emancypacyjnych. Sądzę, że należy podkreślić, iż zespół tworzy swoje piosenki wraz ze słuchaczkami. Girlsband w jednej z kompozycji nawołuje do opowiedzenia swoich herstorii⁴ poprzez pocztę elektroniczną:

Porzucone, skrzywdzone, niechciane
 Wszystkie, nawet ładne, są u nas mile widziane
 [...] Kiedy masz chandrę, kiedy masz mękę
 Napisz do Gangu zrobimy z tego piosenkę
 [...] Wyślij do nas swą opowieść
 gangsrodmiescie@gmail.com
 Nie masz niebieskiej linii, ale u nas masz schron
 U nas masz schron⁵.

¹ Gang Śródmieście, KarrotKomando.pl, dostęp 6.08.2021, www.karrot.pl/gangsrodmiescie.

² Tamże.

³ Paweł Korzeniowski, *Jej „herej, kokej, hasz, LSD” śpiewała cała Polska. Teraz Karolina założyła feministyczny „gang”*, dostęp 6.08.2021, <https://noizz.pl/muzyka/gang-srodmiescie-nowy-zespol-karoliny-czarneckiej/pngffil>.

⁴ Pozwalam sobie zamieścić ten przypis jako wyjaśniający, słowo „herstoria” bowiem może nie być znane wszystkim czytelniczkom i czytelnikom: „Herstory (herstoria) – neologizm stworzony przez amerykańskie feministki drugiej fali, będący dokumentem krytyki tradycyjnego pisarstwa historycznego. [...] Mianem herstory określa się również paradygmat pisania historii kobiet [...]. Głównym zadaniem badaczek herstory było odkrycie i napisanie nieistniejącej dotąd historii kobiet” [cyt. za: Sylwia Kuźma-Markowska, „Herstory (herstoria)”, w: *Encyklopedia gender. Płeć w kulturze*, red. Monika Rudaś-Grodzka et al. (Warszawa: Czarna Owca, 2014), 179].

⁵ Gang Śródmieście, „Sprawy niewieście”, w: *Feminopolo* (płyta). (Zdzieszowice: AKW Karrot Kommando, 2017).

Wobec powyższego widzimy, że artystki nie tylko odwołują się do idei siostrzeństwa, które w tym ujęciu rozumiem jako wspólnotę wspierających się kobiet walczących z opresyjnym, dominującym systemem, tworzenie niehierarchicznych struktur⁶, lecz także oddają głos swoim odbiorczyniom. Dzięki temu wchodzą z nimi w interakcję – zmniejszając dystans, powodują, że każda z nich może poczuć się częścią kobiecej społeczności.

Korzystając z teorii zaproponowanej przez Elaine Showalter, która w swoim przełomowym artykule *Krytyka feministyczna na bezdrożach* mierzy się z koncepcjami feministycznymi, stwierdzić można, że Gang Śródmieście wpisuje się w model kultury postulujący silną potrzebę powstania kultury kobiecej – przestrzeni do swobodnej wymiany myśli czy opowiadania o codziennych doświadczeniach⁷. Warto uwzględnić też wymiar historyczny, który wskazuje, że dyskryminacja kobiet w obszarze sztuki dotyczyła szczególnie takich dziedzin jak muzyka i malarstwo – uważano je za istoty niezbyt mądre i twórcze. Nie dopuszczano ich do komponowania własnych, autorskich utworów. Ponadto męskocentryczna optyka spowodowała, że ewentualnym dostępem do tych dóbr dysponowały jedynie kobiety dobrze sytuowane. Mimo swojej pozycji w hierarchii społecznej nie miały jednak sposobności prezentowania osiągnięć artystycznych szerokiej publiczności, gdyż poprzez kultywowanie patriarchalnego modelu rodziny zamknięto je w sferze prywatnej. Tym samym uniemożliwiono im wypracowanie artystycznej wspólnoty kobiet⁸. Krytyka feministyczna taki stan rzeczy nazywa „odrębnymi sferami”⁹, pojęcie to odwołuje się do ról społecznych kobiet i mężczyzn. Twierdzono bowiem, że zróżnicowanie pod kątem biologicznym wpływa na ich przydatność do wykonywania konkretnych prac – kobietom narzucono opiekowanie się dziećmi i domem, mężczyźni spełniali się w sferze publicznej.

*Kobiety na Falach*¹⁰ Gangu Śródmieście pod względem gatunkowym można zakwalifikować jako szantę, którą rozumiem poprzez „każdą pieśń i piosenkę żeglarską”¹¹. Najistotniejszym jednak wątkiem z perspektywy badawczej jest dla mnie to, że kobiety pełnią tutaj funkcję

---

⁶ Agnieszka Mroziak, *Akuszerki transformacji. Kobiety, literatura i władza w Polsce po 1989 roku* (Warszawa: Instytut Badań Literackich PAN, 2012), 236.

⁷ Elaine Showalter, „Krytyka feministyczna na bezdrożach. Pluralizm a krytyka feministyczna”, tłum. Izabela Kalinowska-Blackwood, *Teksty Drugie* 4/5/6 (1993): 136–138.

⁸ Michelle Perrot, *Moja historia kobiet*, tłum. Marta Szafrąńska-Brandt (Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX, 2009), 117–120.

⁹ June Hannam, *Feminizm*, tłum. Agnieszka Kaflińska (Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2007), 37.

¹⁰ Gang Śródmieście, „Kobiety na Falach”, w: *Feminopolo*.

¹¹ Anna Pięcińska, „Słona, wielka, modra – obraz wody w polskich szantach”, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio FF – Philologia* 1 (2015): 49.

autorek, co biorąc pod uwagę specyfikę podjętego gatunku, stanowi duży, niebotyczny wręcz przełom¹².

Maładyczność utworu

Wyjście z patriarchalnych ram postrzegania świata nie odbyło się jedynie poprzez wybór stylu muzycznego i tematu przewodniego, ale też dzięki nawiązaniu do maładycznego dyskursu. Kazimiera Szczuka stwierdza, że kobieta poprzez opowiadanie o swojej codzienności, co krytyczka nazywa pleceniem i plotkowaniem, staje się szaloną. W związku z tym jej aktywność oralna zawsze będzie w pewien sposób postrzegana przez pryzmat choroby¹³, o której zazwyczaj mówi lekarz, specjalista – rzadko jest to opowieść osoby chorej¹⁴. W przypadku podjętego utworu to kobieta sprawuje kontrolę nad wywoływaniem.

Ponadto należy zauważyć, że dzięki zastosowaniu dyskursu maładycznego możemy interpretować nie tylko literaturę, lecz także otaczający nas świat, jest to bowiem narzędzie łączące takie nauki, jak medycyna, literaturoznawstwo, socjologia i kulturoznawstwo. Dzieje się tak przez to, że choroba nie jest czymś, co możemy w łatwy sposób pozostawić, odepchnąć czy odseparować się od niej – „jest doświadczeniem, które przenika życie i literaturę, na nowo kształtuje tożsamość”¹⁵. W tym miejscu trzeba ponownie odwołać się do krytyki feministycznej i zauważyć, że, po pierwsze, jej teorie przenikają się i funkcjonują w obrębie niejednej dziedziny, a po drugie, feminizm jako ruch społeczny jest pluralistyczny, a więc swoje działania i przekaz kieruje do różnych grup.

Kończąc odnajdywanie tego, co łączy krytykę feministyczną i maładyczność, pragnę zwrócić się ku polskiej pisarce Manuelei Gretkowskiej. Autorka w książce-pamiętniku *Polka* opisuje swoje doświadczenia związane z byciem w ciąży i towarzyszące jej wielość i różnorodność emocji. W jednym z fragmentów pisze „ciąża nie jest chorobą [...] – powtarzam sobie” i dalej opisuje stan fizyczny (ból, problemy z leżeniem)¹⁶. Mimo że przywoływane przeze mnie artystki mierzą się z innymi trudnościami, to należy zauważyć, że w świadomości obu

¹² Jako przypis wyjaśniający moje stanowisko, sposób dedukowania, pozwalam sobie przytoczyć słowa jednej z piosenek zespołu Mechanicy Shanty: „Ta mała z Meksyku chodziła w staniku/ I forsę bez liku puszczała co dnia. [...] / A Kitty ta mała, co rzadko dawała/ I ze mną nie chciała – niech trafi ją szlag!” (*Hej, ciągnij Lilly*, Tekstowo.pl, dostęp 7.08.2021, www.tekstowo.pl/piosenka,mechanicy_szanty,hej_ciągnij_lilly.html).

¹³ Kazimiera Szczuka, *Kopciuszek, Frankenstein i inne. Feminizm wobec mitu* (Kraków: eFKa, 2001), 28.

¹⁴ Magdalena Rudkowska, „Rany Europy. Józef Ignacy Kraszewski i Stefan Buszczyński w sporach o kondycję cywilizacji europejskiej”, *Wiek XIX* 8 (2015), 50: 411–412.

¹⁵ Agnieszka Kwiatkowska, „Jedność w bólu”, *Teksty Drugie* 1 (2021): 195–197.

¹⁶ Manuela Gretkowska, *Polka* (Warszawa: W.A.B., 2001), 323.

z przytoczonych ciąży zaistniała, choćby przez chwilę, jako pewna forma dolegliwości, niezależnie od tego, czy wartościuje się ją jako zjawisko pozytywne, czy negatywne.

Analiza utworu – aborcyjna podróż

Interpretowana piosenka pochodzi z premierowego i jak na razie jedyne albumu Gangu Śródmieście. Autorki świadomie decydują się na granie stylami muzycznymi, czym przekraczają patriarchalne ramy, mierzą się ze stereotypami. Obrazuje to nie tylko analizowany utwór, lecz także fakt, że płytę rozpoczyna *Discopolka*, a całość materiału została przewrotnie nazwana *Feminopolo*.

Zaproponowanie odbiorczyniom i odbiorcom niestandardowych, wyrazistych i różnorodnych stylów muzycznych pozwala zauważyć, że Gang Śródmieście świadomie decyduje się na wkroczenie do męskiej strefy, gdzie kobietę i kobiecość definiuje się przez pryzmat mizoginistycznych wzorców. Myślę, że warto wyszczególnić ten wątek, gdyż w podjętych przez zespół gatunkach, m.in. takich jak disco polo czy szanty, niezwykle rzadko dochodzi do sytuacji, w której autorki są niezależnymi narratorkami¹⁷. Wykreowany przez patriariat i ugruntowany w strukturach społecznych podział na męską i kobiecą sztukę spowodował, że dorobek autorek-kobiet jest oceniany jako coś innego, gorszego¹⁸. Kategoria kobiecej twórczości powoduje, że taką aktywność artystyczną szufladkuje się jako „mało wyszukane produkcje klasy B dostarczające emocji oraz łzawych wzruszeń”¹⁹.

Gang Śródmieście – korzystając z formy wypowiedzi, jaką jest piosenka – pozwolił sobie i swoim słuchaczkom dyskutować o aborcji, zaproponować własną opowieść, opisać ją w autorski sposób. Problem niesłyszalności kobiet w debatach o aborcji zaznacza chociażby Agnieszka Graff (fragment, na który się powołuję, został napisany wspólnie z Katarzyną Bratkowską), która zauważa:

---

¹⁷ Nie udało mi się znaleźć innego utworu szantowego śpiewanego przez kobiety. Jeżeli zaś chodzi o disco polo, to polegam na analizach: Aleksandra Struczyk, „Elementy życia codziennego w teledyskach muzyki disco polo i hip-hop”, w: *Doświadczenie społeczeństwa – muzyka, obraz, media*, red. Agnieszka Kampka (Warszawa: Wydawnictwo SGGW, 2019), 70–72.

¹⁸ Ewa Kraskowska, „O tak zwanej »kobiecości« jako konwencji literackiej”, w: *Krytyka feministyczna. Siostra teorii i historii literatury*, red. Grażyna Borkowska, Liliana Sikorska (Warszawa: Instytut Badań Literackich PAN, 2000), 201.

¹⁹ Małgorzata Radkiewicz, „»Kino kobiet« w perspektywie teoretycznej”, w: *Gender konteksty*, red. tejże (Kra-ków: Rabid, 2004), 301.

Głos kobiet, których kwestia aborcji dotyczy bezpośrednio, został w Polsce skutecznie wyciszony – stałyśmy się niemymi świadkami poczynań polityków, którzy naszym kosztem paktują z Kościołem²⁰.

Zabieg Gangu Śródmieście stanowi więc podwójnie wypowiedzianą niezgodę na patriarchalny system wartości. W sposób czytelny wyrażają dezaprobatę wobec odbierania głosu kobietom w sztuce oraz uciszania ich w kwestii aborcji.

Przełamanie męskiej dominacji nastąpiło także przy wyborze gatunku utworu – wspominałem już o stosunku twórców tego rodzaju muzyki do kobiet. Pragnę też zaznaczyć, że szanta w swym założeniu ma sprawić, że praca będzie wykonywana w miłej atmosferze, co sprzyja jej efektywności²¹. Autorki przyznały więc sobie możliwość opowiadania o aborcyjnej podróży, korzystając z wartościowania pozytywnego. Wskazują na to nie tylko klasyczna definicja gatunku, lecz także słowa, którymi artystki rozpoczynają utwór:

Nam niestraszny żaden sztorm, hej hej na na na
Taki dzielny jest nasz prom, hej hej na na na
Płyniemy na nieznaną łód, hej hej na na na
Płyniemy tam, gdzie słońca blask
Kobiety na falach²².

Szanty były śpiewane m.in. w związku z wygranymi bitwami²³ – i w ten dyskurs wpisują się artystki, które w drugiej zwrotce refrenu oświadczają – „z załogą pokonamy wroga”²⁴. Zauważyć należy, że autorki używają liczby mnogiej, kobieta nie zostaje więc sama z niechcianą ciężką, może liczyć na wsparcie innych „siostr”. Aborcyjna podróż nie odbędzie się w samotności i smutku – tym samym odwołano się tutaj do idei siostrzeństwa. Historyczne pochodzenie tej koncepcji odsyła do średniowiecza i obrządków religijnych²⁵. Interesuje mnie jednak ono umieszczone w perspektywie politycznej, czyli ruchu feministycznym.

²⁰ Agnieszka Graff, *Rykoszetem. Rzecz o płci, seksualności i narodzie* (Warszawa: W.A.B., 2001), 166.

²¹ Annika Mikołajko, „Bones (kości) i concertina – instrumentarium żeglarskie, które przetrwało przez wieki”, *Kwartalnik Młodych Muzykologów UJ* 45 (2020): 135–136.

²² Gang Śródmieście, *Kobiety na Falach*.

²³ Katarzyna Szyniec, „Pieśni morza w Marynarce Wojennej”, w: *Patriotyzm fundamentem bezpieczeństwa narodowego RP w XXI wieku*, red. Krzysztof Gąsiorek, Witold Stefan Moczulski (Warszawa: Stowarzyszenie Ruch Wspólnot Obronnych, 2011), 60–63.

²⁴ Gang Śródmieście, *Kobiety na Falach*.

²⁵ Agnieszka Mrozik, „Siostrzeństwo”, w: *Encyklopedia gender*, 511.

Odwolań do niego nie znajdziemy jedynie w badaniach dotyczących drugiej fali feminizmu amerykańskiego²⁶, gdyż o siostrzeństwo upominają się także polskie badaczki. Należy więc zacytować wybitną humanistkę, Marię Janion:

Nie chodzi o to, by odciąć się od dorobku kultury ogólnoludzkiej, lecz o to, by znaleźć język dla kobiecych doświadczeń i przywrócić ich sens wspólnej kulturze. Ja sama, w coraz większym stopniu uświadamiałam sobie kobiecą barwę tego, co robię. Dostrzegałam jak ważny był zawsze dla mnie łańcuch kobiecych pokoleń zdobywających wiedzę. [...] kobieca solidarność – wciąż obśmiewana i demaskowana jako fikcja, rzeczywiście jest naszym wspólnym zbiorowym obowiązkiem²⁷.

W analizowanym utworze dostrzec możemy także słowo „wróg”, zauważam więc potrzebę dowiedzenia się, kim/czym jest ów wróg i jakie zagrożenia za sobą niesie. W morskiej wyprawie nieprzyjacielami są „cieśniny, głębiny, sztorm”²⁸, sądzę jednak, że odgrywają one rolę pewnej przenośni, jak bowiem wynika z dalszej części tekstu, prawdziwym przeciwnikiem okazuje się patriarchalny system:

Nie mogę w Polsce więc wypłynę na głębokie wody
Latającym Holendrem popłynę w rejs
Nie mogę w Polsce zakończyć tej przygody²⁹
Wybieram zatem linię Women on Waves³⁰.

W przytoczonym fragmencie pojawia się nazwa organizacji feministycznej – Women on Waves, zajmującej się zdrowiem reprodukcyjnym³¹. To właśnie ona zostaje zaprezentowana

---

²⁶ Rebecca Johnson, *Gender, rasa, klasa i seksualna orientacja. Teoretyczne ujęcia interseksjonalności*, tłum. Ewa Charkiewicz (2005), 4, dostęp 9.08.2021, <http://www.ekologiasztuka.pl/pdf/f0068johnson.pdf>.

²⁷ Prof. Maria Janion: „Demokracja w Polsce jest rodzaju męskiego”, Oko.press, dostęp 9.08.2021, <https://oko.press/prof-maria-janion-demokracja-w-polsce-jest-rodzaju-meskiego/>.

²⁸ Gang Śródmieście, *Kobiety na Falach*.

²⁹ Warto uwzględnić, że autorki pisały ten utwór w 2017 roku. Odwoływały się więc do ustawy z 7.01.1993 o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, Dz.U. 1993, nr 17, poz. 78. Zakładała ona legalność aborcji w przypadkach, gdy: 1) ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej, 2) badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu, 3) zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego.

³⁰ Gang Śródmieście, *Kobiety na Falach*.

³¹ *Kim jesteśmy?*, Women on Waves, dostęp 9.10.2021, <https://www.womenonwaves.org/pl/page/650/kim-jeste%C5%9Bmy>.

jako sojuszniczka, która oswoi i „wyleczy” podróżniczek. Artystki nawiązują także do wydarzeń, które miały miejsce w Polsce. Mianowicie w 2003 roku do Władysławowa przypłynął statek Langenort, na którym dostępne były tabletki wczesnoporonne³².

Językowa analiza utworu pozwala na wyodrębnienie takich słów, jak „niestraszne, dzielny, wybieram, wezmę, wypłynę”³³, które świadczą o sprawczości kobiet i powodują, że są one podmiotem tej opowieści. Stereotypowo pojmowanej kobiecości przypisuje się m.in. bierność i pasywność, w opozycji stawiany jest mężczyzna, którego kojarzy się z aktywnością i dynamizmem. Widzimy więc, że artystki przeciwstawiają się takiemu pojmowaniu ról społecznych. Zdecydowały się na obśmianie uproszczeń i kulturowych konwencji, a mit o „słabej kobiecie” został przechwycony i zredefiniowany przez Gang Śródmieście. Badaczki feministyczne osoby stosujące powyższą strategię nazywają się „złodziejkami języków” – takie działanie polega na afirmatywnym spopularyzowaniu nieprzychylnego kobietom mitu³⁴. Istotnym zabiegiem, na który zdecydowały się autorki, jest obsadzenie mężczyzny w roli nostalgicznego, smutnego, słabego psychicznie kochanka, którego kobieta pociesza:

A ty zostań tu na kei razem z kumplem
 Obiecuję zobaczymy się przed jutrem
 Zapal jointa, pograj w PS2 i odpocznij
 Ja się wszystkim zajmę a ty zapomnij³⁵.

Zakończenie

Feministyczny model badań lingwistycznych uzmysławia, że grupy kobiece funkcjonują w literaturze i kulturze już od starożytności. Co więcej – pozwala na zadawanie pytań o sposób komunikacji mężczyzn i kobiet oraz proponuje inną optykę w badaniach nad językiem i mitami. Postuluje też redefiniowanie kultury kobiecej i działających w jej obrębie grup, które dotychczas charakteryzowano niekorzystnie, z dezaprobatą – są to np. czarownice³⁶.

³² Izabela Desperak, „Antykoncepcja, aborcja i... eutanazja. O upolitycznieniu praw reprodukcyjnych w Polsce”, *Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Sociologica* 30 (2003): 205.

³³ Gang Śródmieście, *Kobiety na Falach*.

³⁴ Szczuka, *Kopciuszek*, 19–20.

³⁵ Gang Śródmieście, *Kobiety na Falach*.

³⁶ Showalter, „Krytyka feministyczna”, 136–138.

Męskocentryczna perspektywa ogranicza twórczą działalność kobiet, klasyfikuje ją jako szaleństwo – ma więc „wymiar społecznego wykluczenia, izolacji i odosobnienia”³⁷. Gang Śródmieście odważną, wręcz rewolucyjną postawą – decyzją o stworzeniu aborcyjnego manifestu i całą organizacją swojej działalności – przyłącza się nie tylko do kultury kobiecej, lecz także do grona Wielkich Szalonych – niezależnych twórczyń sprzeciwiających się zastanym standardom.

Irena Krzywicka, której z pewnością nie można przyporządkować do grupy statecznych pań domu, zaznaczała, że „należy pisać o tajnych poronieniach”³⁸. Analizująca dyskursy na temat aborcji Kazimiera Szczuka tytułowe milczące kobiety nazywa owieczkami³⁹. Gang Śródmieście poprzez skomponowanie piosenki *Kobiety na Falach* i mówienie wprost o aborcji został więc podwójnie naznaczony szaleństwem.

Przekraczanie patriarchalnych zwyczajów, niepodporządkowanie się systemowi, gdzie stroną dominującą, regulującą zasady społecznych zachowań są mężczyźni, oznacza chorobę⁴⁰. W zaprezentowanym dyskursie jest nią ciąża, stan fizyczny, w którym znalazły się narratorki. Kobieca intymność staje się tutaj czymś publicznym, autorki dążą do bycia oratorkami tej opowieści. Ustawiając się w opozycji do prawa, zwyczajów kulturowych, przypominają herstorię polskiego ruchu feministycznego, obrazują swoją zawziętość, gotowość do działania, argumentują i przedstawiają bliskie im wartości. Postępują w myśl feministycznego aksjomatu:

moja głowa (umysł) – moje ciało – mój wybór⁴¹.

Dzięki badaniom prowadzonym w obrębie krytyki feministycznej możemy wyróżnić pojęcie kobiecych autobiografii, w których autorki odnoszą się „do kobiecej tożsamości, do kobiecego życia i do kobiecej narracji”⁴². Gang Śródmieście, prezentując nieustępliwą postawę, oswoił się z fallicznych ram postrzegania świata. Krystyna Kłosińska zauważa, że „pisanie kobiece rodzi jakąś siłą odśrodkowa, niedająca się ujarzmić żywiołowość, energia, która

³⁷ Izolda Kiec, *W szarej sukience? Autorki i wokalistki w poszukiwaniu tożsamości* (Warszawa: Agencja Scholar, 2013), 116.

³⁸ Irena Krzywicka, *Wyznania gorszytelki* (Warszawa: Czytelnik, 1998), 147.

³⁹ Kazimiera Szczuka, *Milczenie owieczek. Rzecz o aborcji* (Warszawa: W.A.B., 2004).

⁴⁰ Barbara Stelingowska, „Modernizm kobiecy” w literaturach słowiańskich (na przykładzie twórczości Marii Komornickiej i Anny Mar) (Siedlce: stowarzyszenie tutajteraz, 2015), 102–103.

⁴¹ Filip Pierzchalski, „Polityczność polskiej muzyki feministycznej”, w: Filip Pierzchalski et al., *Feminizm po polsku* (Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa, 2011), 54.

⁴² Brigitte Gautier, „Zaklęcia czarodziejki Vivien, czyli o autobiografii kobiecej”, w: *Krytyka feministyczna*, 152.

nagle wybucha bez kontroli”⁴³ – w przypadku interpretowanego utworu tą siłą są opowieści wydobywane z kobiecych ciał, o czym świadczy tematyka podjęta w *Kobietach na Falach*. Tożsamość artystek została uwydatniona poprzez wykorzystanie pierwszoosobowej narracji. Kobiety zaproponowały więc autobiograficzną podróż, w której to one w niezależny sposób budują strukturę wypowiedzi, co pozwala słuchaczkom na odnalezienie swoich doświadczeń w twórczości Gangu Śródmieście.

Podsumowując, utwór *Kobiety na Falach* przedstawia narrację maladyczną na kilku płaszczynach. Jest to przede wszystkim uwspólnotowanie doświadczenia niechcianej ciąży, zespół umożliwia więc utożsamienie się innym kobietom z ich położeniem – chorobą. Autorki zdecydowały się też na przeformułowanie dyskursu towarzyszącego opowieściom o aborcjach. Nie niesie on za sobą martyrologii, żalu, beznadziei i wstydu – wręcz przeciwnie, cechują go determinacja i skupienie na realizacji planu, czyli zakończeniu aborcyjnej podróży. Wobec tego autorki używają narzędzi artystycznych – narracji maladycznych w celu demitologizacji i detabuizacji aborcji. Choroba odgrywa również rolę motywu, który jednoczy i integruje kobiety w wyprawie. Dzięki urzeczywistnieniu dyskursu mamy do czynienia z odzyskiwaniem autonomiczności kobiet – nie tylko jeżeli chodzi o samostanowienie w kwestii aborcji, lecz także konstruowaniu suwerennej opowieści⁴⁴.

Bibliografia

- Desperak, Izabela. „Antykoncepcja, aborcja i... eutanazja. O upolitycznieniu praw reprodukcyjnych w Polsce”. *Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Sociologica* 30 (2003): 193–207.
- Gang Śródmieście. KarrotKomando.pl. Dostęp 6.08.2021. www.karrot.pl/gangsrodmiestcie.
- Gang Śródmieście. „Kobiety na Falach”. W: *Feminopolo* (płyta). Zdzeszowice: AKW Karrot Kommando, 2017.
- Gang Śródmieście. „Sprawy niewieście”. W: *Feminopolo* (płyta). Zdzeszowice: AKW Karrot Kommando, 2017.
- Gautier, Brigitte. „Zaklęcia czarodziejki Vivien, czyli o autobiografii kobiecej”. W: *Krytyka feministyczna. Siostra teorii i historii literatury*, red. Grażyna Borkowska, Liliana Sikorska, 152–158. Warszawa: Instytut Badań Literackich, 2000.
- Graff, Agnieszka. *Rykoszetem. Rzecz o płci, seksualności i narodzie*. Warszawa: W.A.B., 2001.
- Gretekowska, Manuela. *Polka*. Warszawa: W.A.B., 2001.

⁴³ Krystyna Kłosińska, „Kobieta autorka”, w: *Ciało i tekst. Feminizm w literaturoznawstwie – antologia szkiców*, red. Anna Nasiłowska (Warszawa: Instytut Badań Literackich, 2001), 97.

⁴⁴ Hanna Serkowska, „Mapowanie narracji maladycznych”, *Teksty Drugie* 1 (2021): 173, 176, 178, 181.

- Hannam, June. *Feminizm*. Tłum. Agnieszka Kaflińska. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2007.
- Hej, ciągnij Lilly. Tekstowo.pl. Dostęp 7.08.2021. www.tekstowo.pl/piosenka,mechanicy_szanty-hej_ciagnij_lilly.html.
- Johnson, Rebecca. *Gender, rasa, klasa i seksualna orientacja. Teoretyczne ujęcia interseksjonalności*. Tłum. Ewa Charkiewicz. Dostęp 9.08.2021. <http://www.ekologiasztuka.pl/pdf/f0068johnson.pdf>.
- Kiec, Izolda. *W szarej sukience? Autorki i wokalistki w poszukiwaniu tożsamości*. Warszawa: Agencja Scholar, 2013.
- Kim jesteśmy?. Women on Waves. Dostęp 9.10.2021. <https://www.womenonwaves.org/pl/page/650/kim-jeste%C5%9Bmy>.
- Kłosińska, Krystyna. „Kobieta autorka”. W: *Ciało i tekst. Feminizm w literaturoznawstwie – antologia szkiców*, red. Anna Nasiłowska, 94–116. Warszawa: Instytut Badań Literackich, 2001.
- Korzeniowski, Paweł. *Jej „here, koke, hasz, LSD” śpiewała cała Polska. Teraz Karolina założyła feministyczny „gang”*. Noizz.pl. Dostęp 6.08.2021. <https://noizz.pl/muzyka/gang-srodmiescie-nowy-zespol-karoliny-czarneckiej/pngffl>.
- Kraskowska, Ewa. „O tak zwanej »kobiecości« jako konwencji literackiej”. W: *Krytyka feministyczna. Siostra teorii i historii literatury*, red. Grażyna Borkowska, Liliana Sikorska, 200–211. Warszawa: Instytut Badań Literackich PAN, 2000.
- Krzywicka, Irena. *Wyznania gorszycielki*. Warszawa: Czytelnik, 1998.
- Kuźma-Markowska, Sylwia. „Herstory (herstoria)”. W: *Encyklopedia gender*, red. Monika Rudaś-Grodzka, Katarzyna Nadana-Sokołowska, Agnieszka Mrozik, Kazimiera Szczuka, Katarzyna Czeczot, Barbara Smoleń, Anna Nasiłowska, Ewa M. Serafin, Agnieszka Wróbel, 179–182. Warszawa: Czarna Owca, 2014.
- Kwiatkowska, Agnieszka. „Jedność w bólu”. *Teksty Drugie* 1 (2021): 194–204.
- Mikołajko, Annika. „Bones (kości) i concertina – instrumentarium żeglarskie, które przetrwało przez wieki”. *Kwartalnik Młodych Muzykologów UJ* 45 (2020): 127–142.
- Mrozik, Agnieszka. *Akuszerki transformacji. Kobiety, literatura i władza w Polsce po 1989 roku*. Warszawa: Instytut Badań Literackich PAN, 2012.
- Mrozik, Agnieszka. „Siostrzeństwo”. W: *Encyklopedia gender*, red. Monika Rudaś-Grodzka, Katarzyna Nadana-Sokołowska, Agnieszka Mrozik, Kazimiera Szczuka, Katarzyna Czeczot, Barbara Smoleń, Anna Nasiłowska, Ewa M. Serafin, Agnieszka Wróbel, 511–514. Warszawa: Czarna Owca, 2014.
- Perrot, Michelle. *Moja historia kobiet*. Tłum. Marta Szafrńska-Brandt. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX, 2009.
- Pierzchalski, Filip. „Polityczność polskiej muzyki feministycznej”. W: Filip Pierzchalski, Katarzyna Smyczyńska, Ewa Maria Szatlach, Katarzyna Gębarowska, *Feminizm po polsku*, 19–75. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa, 2011.

- Pięcińska, Anna. „Słona, wielka, modra – obraz wody w polskich szantach”. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio FF – Philologia* 1 (2015): 49–69.
- Prof. Maria Janion: „Demokracja w Polsce jest rodzaju męskiego”. *Oko.press*. Dostęp 9.08.2021. <https://oko.press/prof-maria-janion-demokracja-w-polsce-jest-rodzaju-meskiego/>.
- Radkiewicz, Małgorzata. „»Kino kobiet« w perspektywie teoretycznej”. W: *Gender konteksty*, red. tejże, 301–310. Kraków: Rabid, 2004.
- Rudkowska, Magdalena. „Rany Europy. Józef Ignacy Kraszewski i Stefan Buszczyński w sporach o kondycję cywilizacji europejskiej”. *Wiek XIX* 8 (2015), 50: 411–428.
- Serkowska, Hanna. „Mapowanie narracji maladyznych”. *Teksty Drugie* 1 (2021): 172–183.
- Showalter, Elaine. „Krytyka feministyczna na bezdrożach. Pluralizm a krytyka feministyczna”. Tłum. Izabela Kalinowska-Blackwood. *Teksty Drugie* 4/5/6 (1993): 115–146.
- Stelingowska, Barbara. „*Modernizm kobiecy*” w *literaturach słowiańskich (na przykładzie twórczości Marii Komornickiej i Anny Mar)*. Siedlce: stowarzyszenie tutajteraz, 2015.
- Struczyk, Aleksandra. „Elementy życia codziennego w teledyskach muzyki disco polo i hip-hop”. W: *Doświadczenie społeczeństwa – muzyka, obraz, media*, red. Agnieszka Kampka, 68–81. Warszawa: Wydawnictwo SGGW, 2019.
- Szczuka, Kazimiera. *Kopciuszek, Frankenstein i inne. Feminizm wobec mitu*. Kraków: eFKa, 2001.
- Szczuka, Kazimiera. *Milczenie owieczek. Rzecz o aborcji*. Warszawa: W.A.B., 2004.
- Szyniec, Katarzyna. „Pieśni morza w Marynarce Wojennej”. W: *Patriotyzm fundamentem bezpieczeństwa narodowego RP w XXI wieku*, red. Krzysztof Gąsiorek, Witold Stefan Moczulski, 60–67. Warszawa: Stowarzyszenie Ruch Wspólnot Obronnych, 2011.
- Ustawa z 7.01.1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży. *Dz.U.* 1993, nr 17, poz. 78.

Maladicy of an impregnated woman. Abortion issues in the work of the Downtown Gang

Summary

This article is an analysis of the song “Women on Waves” by the band Gang Śródmieście. The artists touch upon the issue of abortion and build the whole narrative around it. However, it is not just an expression of their opinion on the subject, as the authors refer to several themes in the text. Namely, they refer to legislation, cultural situation, recall facts from public life and describe their abortion journey. The work presents the figure of a woman with an unwanted pregnancy, who has become a sick person due to her physiological condition. The search for an appropriate methodology, research tools and the possibility of presenting a holistic perspective, therefore,

leads to maladic discourses, and they are one of the optics I use. The other is feminist criticism, the authors refer to its values and ideas, as I will prove in the article.

Keywords

abortion, feminism, maladicality, "Women on Waves"

Translated by Piotr Sieńko

PROSIMY O CYTOWANIE ARTYKUŁU JAKO:

Piotr Sieńko, „Maladyczność zapłodnionej kobiety. Problematyka aborcyjna w twórczości Gangu Śródmieście”, *Autobiografia. Literatura. Kultura. Media* 1 (2021), 16: 181–193.

DOI: 10.18276/au.2021.1.16-12